

YAZ TATİLLERİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ: ÖĞRENCİ İLE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ VE DENEYİMLERİ¹

SOCIAL STUDIES EDUCATION IN SUMMER HOLIDAY: STUDENT AND TEACHER OPINIONS AND EXPERIENCES

Aysun GÖK²

Handan DEVECİ³

Başvuru Tarihi:30.05.2024 Yayına Kabul Tarihi:29.09.2024 DOI: 10.21764/maeuefd.1491083
(Araştırma Makalesi)

Özet: Sosyal bilgiler bireyi sosyal alanlarda geliştirmeyi amaçlayan, bireyin aktif olarak çevresi ile ilişki içerisinde olmasını sağlayan, geçmiş ile gelecek arasında bağ kuran bir derstir. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarını gerçekleştirmek üzere okul içi ve okul dışında etkili zaman dilimleri kullanılabilir. Yaz tatili sosyal bilgiler eğitimini destekleyici bir zaman dilimidir. Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler eğitiminin yaz tatillerindeki yerine ilişkin ortaokul öğrencilerinin yaşantılarını ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden temel araştırma deseni benimsenmiştir. Araştırmanın verileri öğrenci günlüğü ve yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Veriler temel içerik analiz yöntemi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin yaşantıları ve sosyal bilgiler öğretmeni görüşlerine göre yaz tatili ile sosyal bilgiler eğitiminin ilişkili olduğu bulguları elde edilmiştir. Yaz tatillerinde öğrencilerin aileleri ile birlikte gerçekleştirdikleri etkinlikler sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarına hizmet etmekte, öğrenmenin okul dışı ortamlarda da devam ettiğini göstermektedir. Araştırma sonunda, sonuçlara dayalı olarak uygulamaya ve araştırmaya yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler eğitimi, Okul dışı öğrenme, Yaz tatili.

Abstract: Social studies is considered as a course that aims to develop the individual in social areas, ensures that the individual is in an active relationship with his environment, and establishes a link between the past and the future. Effective time periods can be used in in-school and out-of-school learning to help students learn in social studies course. Summer vacation is a supportive time for social studies education. In this sense, summer holidays are an important time period for social studies education. The aim of this research is to determine the experiences of secondary school students and the views of social studies teachers about the place of social studies education in summer holidays. The case study design, one of the qualitative research designs, was adopted in the study. The data of the research were collected through student diary and semi-structured interview forms. The data of the research were analyzed through the basic content analysis method. As a result of the research, according to the opinions of secondary school students and social studies teachers, it was concluded that summer vacation and social studies education were related. The activities that students perform with their families in the summer serve the purposes of social studies education and show that learning continues in out-of-school environments. At the end of the research, various suggestions for practice and research were presented based on the results.

Keywords: Social studies education, Out-of-school learning, Summer holiday.

¹ Bu araştırma, birinci yazara ait yüksek lisans tezi çalışması olup, uluslararası bir eğitim sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Bilgiler Öğretmeni, İstanbul, Türkiye, aysungk22@gmail.com, ORCID: 0009-0005-2886-573X

³ Prof.Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir, Türkiye, hanil@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9765-2117

Giriş

Sosyal bilgiler dersi öğrencinin içinde bulunduğu toplumdaki yaşantıların tümünü kapsar. Öğrenci bu ders ile toplumsal yaşamda gerekli olan bilgi, beceri ve değerlere ilişkin amaçları kazanır. Sosyal bilgiler dersinin içeriğini bireyin kendisi, ailesi ve yaşadığı yakın çevresi oluşturmaktadır (Deveci, 2018). Sosyal bilgiler dersinde öğretme-öğrenme süreçleri düzenlenirken okul içi ortamların yanı sıra okul dışı öğrenme ortamlarına gereksinim duyulmaktadır. Okul dışı öğrenme, anlamlı öğrenme çevreleri oluşturarak öğrencilere yaşamlarında deneyimler elde etme olanağı sunar (Torun ve Yıldırım, 2022). Yaşamın akışında sürekliliği olan ve okul dışında geçirilen yaz tatilleri öğrenciye etkili bir yaşam boyu öğrenme olanağı sağlamaktadır. Yaz tatilleri öğrencinin yaşamının bir parçası olarak eğitimin içinde olan bir zaman dilimini kapsar.

Yaz tatili öğrencilerin günlük olarak yaptıkları etkinlikler ile harita okuma, problem çözme, tarihsel düşünme, sorumluluk, yardımseverlik, misafirperverlik, duyarlık, dayanışma gibi pek çok beceri ve değerlerin yaparak-yaşayarak öğrenme ile kazanıldığı bir dönemdir. Yaz tatilleri çocuğun yaşamında etkili olan sosyal bilgiler eğitimini destekleyici bir zamandır (Gök ve Deveci, 2022). Yaz tatillerinde planlı bir biçimde sosyal bilgiler eğitimi etkinliklerine devam edilmesi ile daha etkili ve yaşamın kalitesini artıran bir sosyal bilgiler eğitiminin gerçekleşmesi olanaklı olabilir. Aileler de yaz tatillerinde okula ara verilmesine karşın öğrenmeye ara verilmediğinin bilincinde olduğundan tatil döneminde sosyal bilgiler eğitimi kapsamında gerçekleştirilen çalışmalara destek olabilir, farklı etkinlikler yoluyla onların yaz tatillerinde çeşitli deneyimler edinmelerine katkı sağlayabilir.

Geçmişten günümüze kadar uygulanan çeşitli sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan amaçlar incelendiğinde sosyal bilgiler dersi ile bireylerin etkin birer vatandaş olabilmeleri için yaşantı odaklı, öğrencinin içinde yaşadığı toplumun gerçeklerini kendisinin yeniden incelemesini ve keşfetmesini gerektiren ifadelerin yer aldığı görülmektedir (MEB, 2005; MEB, 2018; MEB, 2023). Bu amaçlara ulaşmak için sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı ortamlardan yararlanmak gerekmektedir. Okul dışı ortamlar okulun yakın çevresinde yer alan bir parktan, bir kına gecesinden; pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara kadar çok çeşitli yerler olabilir. Sınıf dışında yapılan sosyal bilgiler eğitim etkinlikleri ile öğrenciler eğlenerek öğrenmekte, kendilerini rahat hissetmekte ve yaparak-yaşayarak öğrenme gerçekleştirmektedir. Böylelikle bilgi, beceri ve değerler öğrenciler için anlamlı ve günlük yaşantı odaklı bir hâle gelir (MEB,

2018). Yaz tatilleri öğrencilerin günlük yaşam becerilerini artırmada ve sosyal bilgiler öğretim programının amaçlarına ulaşmada okul dışı dönemlerden yararlanıldığı bir zaman olarak öğrencilerin eğitiminde oldukça önemlidir. Öğrenciler önceden öğrendikleri bilgileri yaz tatili sürecinde öğrendiklerinden anlam çıkarmada kullanmaktadır ki bu da yapılandırmacı öğrenme kuramının özünü oluşturmaktadır.

Yaz tatilinde eğitim ve öğrenme ile ilgili yurt dışındaki alan yazın incelendiğinde bu kapsamdaki araştırmaların çoğunlukla yaz dönemindeki öğrenme kayıpları ve okul dışı öğrenme ile ilgili olduğu görülmüştür (Cooper ve diğerleri, 1996; Kim, 2001; Ballantyne ve Packer, 2002; Griffin, 2004; Gershenson, 2013; Paechter ve diğerleri, 2015; McConnon ve diğerleri, 2017). Yaz tatilinde eğitim ve öğrenme ile ilgili olarak yurt içindeki alan yazında ise yaz döneminde gerçekleşen öğrenme kayıplarını ve okul dışı öğrenme etkinliklerini inceleyen araştırmalar (Arı, 2004; Şahin, 2004; Şen, 2009; Kaya, 2020; Sezer ve Sumbas, 2018; Kayır ve Özçelik, 2018; Şahin, 2004; Çapar ve Şenşekerci, 2021; Ertuğrul ve Karamustafaoğlu, 2020; Pekin ve Bozdoğan, 2021) bulunmaktadır. Yaz tatillerinin sosyal bilgiler eğitimi ile ilişkisine yönelik alan yazında az sayıda araştırma (Deveci ve Türe, 2017; Gök ve Deveci, 2022; Gök, 2023; Dilek, 2024) bulunmaktadır.

Alan yazın genel olarak incelendiğinde araştırmalarda genellikle yaz tatillerindeki öğrenme kaybı ve okul dışı öğrenmeye ilişkin öğretmen, öğrenci ve aile görüşlerini ve yaz tatilinin etkililiğini belirleme konularının ele alındığı söylenebilir. Oysa ki eğitim yaşamında yaz tatillerini yalnız öğrenmeye ara verilen bir dönem olarak görmemek gerekir. Yaz tatillerinin aktif, eğlenceli ve çocuğu geliştirici etkinliklerin yer alması gereken bir dönem olarak algılanması ve bu yönde hareket edilmesi sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarına ulaşmada yarar sağlar (Gök ve Deveci, 2022). Araştırma ile yaz tatillerinde günlük yaşam içinde yapılan etkinlikler ile sosyal bilgiler eğitimi ile ilişkili olabilecek etkinlikler arasındaki benzerliğe dair farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu araştırmada öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinliklere ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada temel amaca bağlı olarak şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Öğrencilerin yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi ile ilgili gerçekleştirdikleri etkinlikler nelerdir?
- Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin analizi başlıkları altında ilgili açıklamalar sunulmaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin yazın gerçekleştirdikleri etkinlikler ile sosyal bilgiler eğitimi arasında ilişki kurmak, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre yaz tatilleri ile sosyal bilgiler eğitiminin ilişkisini anlamak ve açıklamak için temel nitel araştırma deseni benimsenmiştir. Nitel araştırmalar bireylerin yaşamlarına nasıl anlam kazandırdıklarıyla ilgilidir. Temel nitel araştırma deseni bireylerin bir olay, ortam, süreç ya da olguyla ilgili anlamlarını açığa çıkarmak ve yorumlamak ile ilgilenir, herhangi bir süreç, olay veya olguya ilişkin olarak ilgili sistemin içinde yer alan bireylerin bakış açılarını ve görüşlerini keşfetmeye çalışır (Merriam, 2018). Bu anlamda araştırmada öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikleri ve sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini açığa çıkarma ve bunları yorumlama gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri ile ilgili duruma ilişkin etkenler; ortam, bireyler, olaylar, süreçler gibi etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu ortaokul öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Ortaokul öğrencileri, İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesinde sekizinci sınıfa başlamış dokuz öğrenciden oluşmaktadır. Bu çalışma grubu kolay ulaşılabilirlik göz önünde bulundurularak araştırmacının görev yaptığı okuldan belirlenmiştir. Öğrencilerinin sekizi kız, biri erkektir. Araştırmanın diğer çalışma grubunu İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesine bağlı farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ortaokullarda görev yapan kolay ulaşılabilir olarak seçilen 12 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlerinin yedisi kadın, beşi erkek olmak üzere toplam öğretmen sayısı 12'dir. Öğretmenlerden biri yüksek lisans mezunudur. Öğretmenlerin mesleki hizmet süresi 2- 27 yıl arasında değişmektedir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikleri ortaya koyma amacıyla doküman incelemesi kullanılmış, doküman olarak günlük belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında öncelikle öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış ve günlük yazımının nasıl olması gerektiği, önemli olaylara odaklanmaları gerektiği belirtilmiştir. Öğrenciler Temmuz-Eylül ayları arasında düzenli olarak günlük yaşamlarını günlüklerinde paylaşmıştır. Ortaokul öğrencilerinin yazdığı toplam günlük sayısı 393 gündür.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatilinden yararlanmaya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların kişisel bilgileri, ikinci bölümde yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerini anlamaya yönelik sorular bulunmaktadır. Sorular hazırlanırken katılımcıların ayrıntılı bilgi vermesini sağlamak için yanlış anlamaya yol açabilecek ifadelerden kaçınılmıştır. Soruların amaca hizmet edip etmediğini anlamak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşü alınan uzman sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışmalar gerçekleştirmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda görüşme sorularında değişiklikler yapılmış, sorular son biçimini almıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmeler 08'15" ile 29'30" dakika arasında gerçekleşmiştir. Toplam görüşme süresi 206'09" dakika olup görüşmeler öğretmenler odasında ve online ortamda yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada doküman ve görüşme ile elde edilen veriler temel içerik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Doküman kapsamında yer alan öğrenciler ile yapılan günlük çalışmasından ve görüşmeden elde edilen veriler kodlanmış ve yorumlanmıştır. Belirlenen kodlardan temalara gidilmiştir. Veriler araştırmanın amacına uygun olarak kelime ya da cümle şeklinde kodlanmıştır. Hazırlanan kodlar ve temalar yorumlanarak elde edilen verilerin sonuçları incelenmiştir. Temalar doğrultusunda elde edilen bulgular katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak doğrudan alıntılarla sunulmuş ve yorumlanmıştır. Doğrudan alıntıların sunumunda kod isimler kullanılmıştır.

İnandırıcılık

Araştırmada inandırıcılığı artırmak amacıyla birtakım geçerlik ve güvenirlik yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın güvenirliğini artırmak için öğrenciler ile günlük çalışması ve öğretmenler ile görüşme yapılmadan önce katılımcılardan gerekli izinler alınmış, yapılan

görüşmeler ses kaydıyla kayıt altına alınmış ve yazılı ortama aktarılmıştır. Günlüklerin uygulanması sürecinde öğrencilere süreçte gerekli önem gösterilmiş, araştırma hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş, öğrencilerin soruları açıklanmıştır. Görüşme yapılacak sosyal bilgiler öğretmenleri ile olumlu ilişkil

er kurabilmek adına görüşme öncesi tanışılarak öğretmenlerden randevu alınmış, görüşme tarihi belirlenmiş, araştırma hakkında bilgi verilmiş ve tüm sorular ayrıntılı biçimde yanıtlanmıştır. Yapılan görüşmelerde katılımcıların kendilerini rahat hissedebilecekleri ortam tercih edilmiştir. Araştırmanın inandırıcılığını arttırmak için yapılan çalışmalar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Araştırma sonucunda elde edilen veriler iki araştırmacı ve bir uzman ile birlikte gözden geçirilmiştir. Araştırmacılar ve uzman kodları gözden geçirmiş, yapılan değişikliklere ilişkin gerekli karşılaştırma yapılarak görüş birliğine varılmıştır.
- Araştırmanın katılımcılarını oluşturan ortaokul öğrencileri ve sosyal bilgiler öğretmenlerine ilişkin bilgiler açık ve net bir biçimde sunulmuştur. Katılımcılardan araştırmaya katılmalarının kendi istekleri olduğunu belirten ‘Gönüllü Katılım Formu’, öğrenci velilerinden ise ‘Veli Onam Formu’ alınmıştır. Görüşmelerin ardından oluşturulan görüşme dökümleri katılımcıların onayına sunulmuş ve doğruluğunun kontrol edilmesi sağlanmıştır.
- Araştırmanın veri kaynakları ve veri toplama araçları çeşitlendirilmiştir. Araştırmada ortaokul öğrencilerinden ve sosyal bilgiler öğretmeninden veriler elde edilerek veri kaynakları çeşitlendirilmiş; yarı yapılandırılmış görüşme, öğrenci günlüğü veri toplama araçları aracılığı ile veriler elde edilmiştir.
- Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yarı yapılandırılmış görüşme analizinin güvenilirliği için uzman görüşüne başvurularak görüşme formunun nasıl oluşturulduğuna dair bilgiler sunulmuştur.
- Elde edilen bulgular doğrudan alıntılarla sunulmuştur.
- Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma sürecinde elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular ortaokul öğrencilerinin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikler ve sosyal

bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanma durumları başlıkları altında sunulmuştur.

Ortaokul Öğrencilerinin Yaz Tatillerinde Yaptıkları Etkinlikler

Araştırmada öğrencilerden elde edilen verilerin çözümlenmesi ile öğrencilerin yaz tatillerinde yaptıkları etkinliklerin neler olduğu belirlenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin yaz tatillerinde yaptıkları etkinlikler ile ilgili bulgular Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1

Öğrencilerin Yaz Tatillerinde Yaptıkları Etkinlikler

Etkinlikler

- Film/Dizi/Belgesel programları izleme
- Spor çalışmalarına gitme
- Aile büyüklerini ziyaret etme
- Aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme
- Kitap okuma
- Özel gün kutlamalarına katılma
- Tarihi ve turistik yerleri gezme
- Farklı bölgelerde yer alan illeri gezme
- Sosyal bilgiler/İnkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma
- Komşularla birlikte etkinlik yapma
- Fotoğraf çekme
- Yeni arkadaş edinme
- Hayvan besleme
- Bitki yetiştirme
- Dini ve milli bayramları kutlama
- Araştırma yapma
- Güncel olayları takip etme
- Tasarruf ve birikim yapma
- Proje yapma
- Kabristan ziyareti
- Sanat kurslarına katılma

Ortaokul öğrencilerinin yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri film/dizi/belgesel programları izleme olarak açıklanmıştır. Öğrenci Fatima film/dizi/belgesel programları izleme ile ilgili olarak yaşantısını “*Yabancı bir dizi izledim, dilimi geliştirmek için.*” olarak aktarmıştır. Fatima ayrıca yaz tatilinde “*Kahvaltıdan sonra ailece bir dizi izledik. Sonra bir de belgesel açtık. Özellikle babamla tarih konuşmayı sevdiğimiz için baya eğlenceli geçti bizim için.*” cümleleriyle ailesiyle belgesel izlediğini belirtmiştir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir diğeri spor yapma ve aile büyüklerini ziyaret etmedir. Zehra bu yaşantılarını günlüğünde “*Bugün dedemin havuzunda kuzenimle beraber yüzdük. Sabah yüzmeye başladık yorulduğumuzda ara verip yemekler yiyip tekrar yüzdük, derken akşama kadar yüzmüşüz. Spor etkinliğimizi fazlasıyla*

yaptık akşam eve gider gitmez uyuyakaldım.” biçiminde dile getirmiştir. Yaz tatillerinde gerçekleştirilen etkinliklerden bir diğeri aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etmedir. Sümeyye bu konu ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde *“Bugün arife günü olduğu için gün içinde anneme temizlikte, akşam ise babama alışverişte yardım ettim. Bayram alışverişimizi beraber yaptık.”* biçiminde aktarmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre yaz tatillerinde gerçekleştirilen etkinliklerden bir diğeri kitap okumadır. Havva okuduğu kitabın ilgisini çekerek okuduklarına ilişkin hayal kurduğunu şöyle açıklamıştır: *“Kitabımı okurken hep yaptığım gibi olayları, sahneleri hayal eder, zihnimde hepsini birleştiririm. Bugün de kitap aldı beni götürdü.”* Havva kitap okuma etkinliğinde merak ettiği bilgileri not alarak araştırdığını günlüğünde *“Kitabı okurken aklıma takılanları not ettim ve sonrasında tek tek bilimdeki yerini araştırdım.”* olarak ifade etmiştir. Yaz tatillerinde öğrencilerin günlük yaşam içinde yaptıkları bir etkinlikte markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitmedir. Ecrin bu etkinliği *“Bugün kardeşimi okula yazdırmaya gittiğimizde okul alışverişi de yaptık, ayrıca eve geldiğimde de internet üzerinden kitap siparişi vererek alışveriş yaptım.”* biçiminde aktarmıştır.

Yaz tatillerinde gerçekleştirilen etkinliklerden bir diğeri özel gün kutlamalarına katılmadır. Melek düğüne gittiğini *“Sabah gelin kuaförden geldi. Gelin alma töreni yapıldı. Biz geleneğimiz olan kapı tutmayı eğlenceli bir halde yaptık ve paramızı aldık. Sonrasında düğün alanına gidildi ve düğünümüzü yaptık.”* biçiminde belirtmiştir. Tarihi ve turistik yerleri gezme de yaz tatillerinde sıklıkla yapılan bir etkinliktir. Kader bu durumu günlüğünde *“Bugün ana okuldan öğretmenimle Arnavutluk’a tatile gittik. Bir hafta burada vakit geçireceğiz. Vapurla geldik, kiralanan evimize yerleştik ve hocam bize buranın turistik ve tarihi yerlerini gezdirdi.”* olarak yansıtmıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinlikler arasında farklı bölgelerde yer alan illeri gezme de yer almıştır. Öğrenci Zehra farklı bölgelerde yer alan illeri gezme ile ilgili olarak yaşantısını *“Annemle memleketimize gelmiştik, biraz burada dedemlerin evinde kalacağız.”* biçimde günlüğünde dile getirmiştir. Öğrenci Melek farklı bölgelerde yer alan illeri gezme ile ilgili olarak günlüğünün bazı tarihlerindeki yaşantısını *“Bugün ablamlarla Trabzon’da Cazılar Deresine gittik. Üç gün önce geldiğimiz Trabzon’da şehrin İstanbul’a göre sakin olduğundan bir hayli mutluyduk. Buraları gezeceğiz annemle.”* olarak açıklamıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma olarak açıklanmıştır. Öğrenci Sümeyye sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma ile ilgili olarak yaşantısını “*Artık sekizinci öğrencisi olduğumdan kendime bir program yapıp ders çalışacağım. Kütüphaneye gideceğim. Bugün günlük rutinimi yaptıktan sonra ders çalışmaya İnkılap Tarihine çalışmakla başladım.*” biçiminde ifade etmiştir. Öğrenci Zeynep sosyal bilgiler/inkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma ile ilgili olarak yaşantısını “*Yaz kursu çok keyifli geçti. Okuldan geldikten sonra biraz da İnkılap Tarihine çalıştım*” biçiminde aktarmıştır

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre komşularla birlikte etkinlik yapma biçiminde açıklanmıştır. Kader yaz tatilinde komşularıyla birlikte yaptıkları makarna gününe ilişkin yaşantısını “*Bugün annem komşu arkadaşıyla bir araya gelip makarna açıp kuruttular. Biz de arkadaşımın annemlere yardım edip oyunlar oynadık.*” olarak belirtmiştir. Öğrenci Nehir yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden komşularla birlikte etkinlik yapma ile ilgili olarak yaşantısını “*Öğle yemeğinin ardından annemle komşuya gittik, kahve içildi, sohbetler edildi.*” biçiminde anlatmıştır. Nehir komşularının kendilerine olan davranışını günlüğünde “*Bugün dışarda arkadaşımınla oyun oynamaya ara verdiğimizde sıcak kalpli karşı komşu teyze bize salçalı ekme yapip getirdi ve bizimle sohbet etti. Biz onunla güzel vakit geçirdik*” olarak ifade etmiştir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri de ortaokul öğrencilerine göre tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekmedir. Öğrenci Fatima tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme ile ilgili olarak yaşantısını “*Bugün Cumartesi, öğleden sonra Eminönü’ne gittik, kalabalığa rağmen oralarda gezdik. Fotoğraflar çektim*” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Melek tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “*Trabzon sahilinde bol bol fotoğraflar çektim. Turistik şekli gözüme güzel görünmüştü.*” olarak açıklamıştır. Melek fotoğraf çektiği yerlerle ilgili olarak yaşantısını “*Bugün Giresun’un bir köyüne geçip burayı gezmeye başladık. Tarihi köprüsünü inceledik, fotoğraflarımızı çektik ve bizler de çekildik. Sonra orada bir de şelalesi vardı. Burası da turistik doğal bir güzelliğe sahipti, fotoğrafını çektim.*” biçiminde ifade etmiştir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir başkası ortaokul öğrencilerine göre yeni arkadaş edinme olarak açıklanmıştır. Öğrenci Fatima yeni arkadaş edinme ile ilgili günlüğünde yaşantısını “*Bugün yaz kursuna katılan yeni bir kız*

arkadaşla tanıştım. Kendisi çok nazik ve sevecendi hemen arkadaş olduk.” biçiminde aktarmıştır. Öğrenci Zehra yeni arkadaş edinme ile ilgili olarak “Akşama doğru misafir geldi ve benimle aynı yaşta kızları vardı. Sohbet ettik, oyun oynadık ve arkadaş olduk.” cümlesine yer vermiştir.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri de hayvan beslemedir. Öğrenci Kader hayvan besleme ile ilgili olarak yaşantısını “*Kahvaltıdan sonra inekleri otlatmaya gittim. Bu süreç genelde üç saat kadar sürüyor. Sonrasında yengem ineklerin sütlerini sağıyor. Sonra süt ve süt ürünleri olarak kullanıyorlar. Köydeyken bu benim günlük rutinim, her gün hayvanları otlatmaya gidiyorum .”* biçiminde günlüğünde anlatmıştır. Öğrenci Nehir hayvan besleme ile ilgili olarak yaşantısını “*Dedemin köpeğiyle ilgilendim, yemek verdim, oyun oynadım.”* olarak aktarmıştır. Öğrenci Melek hayvan besleme ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “*Cazılar Dere ’sinde balık yerken bir kedi gördük. Kediyle oynadık, onu besledik.”* biçiminde ifade etmiştir.

Bitki yetiştirme, yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biridir. Öğrenci Fatima bitki yetiştirme ile ilgili olarak yaşantısını “*Bugün çiçeklerime bakım yaptım, suladım, biraz temizledim. Büyüyüp yetişiyorlar hoşuma gidiyor. Evdeki bitkilere haftada bir ya da iki kez muhakkak bakım yapıyorum”* olarak açıklamıştır. Öğrenci Melek bitki yetiştirme ile ilgili olarak yaşantısını “*Fındıklarımızı yetiştirdik. Şimdi oldular, onları toplamaya gidiyoruz iki gündür. Fındık bahçemize annemler giderken genelde ben de onlara eşlik ediyorum* biçiminde anlatmıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden başkası ortaokul öğrencilerine göre dini/millî bayramları kutlama olarak ifade edilmiştir. Öğrenci Sümeyye yaz tatilinde sosyal bilgiler dersinde anlatılan dini bayramlardan olan Kurban Bayramının ilk günündeki yaşantısını günlüğünde şöyle anlatmıştır: “*Bugün bayramın birinci günü. Babam ve erkek kardeşim bayram namazı kılmak üzere gittiklerinde biz de kahvaltıyı hazırladık. Ailece bayram kahvaltısı yaptık. Yağmurlu bir gün oldu, misafir ağırladık. Kader yaz tatilinde bayramının ikinci gününü günlüğünde “Bugün bayramın ikinci günü. Biz de babamın halasına bayramlaşmaya gittik. Annemler yemek hazırlarken kuzenimle biz de sofrayı kurduk. Bayram sofrasında sohbetler eşliğinde yemeğimizi yedik.”* olarak aktarmıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre araştırma yapma olarak ifade edilmiştir. Öğrenci Sümeyye araştırma yapma

ile ilgili olarak yaşantısını “*Araştırma yapmak için aklıma ne gelirse sıralayıp sonra araştırıp öğreniyorum.*” biçiminde ifade etmiştir. Öğrenci Fatima araştırma yapma ile ilgili olarak yaşantısını günlüğünde “*Yabancı dilimi geliştirmek için araştırmalar yapıyor ve uygulamaya çalışıyorum.*” olarak açıklamıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir başkası ortaokul öğrencilerine göre güncel olayları takip etmek biçiminde açıklanmıştır. Öğrenci Nehir konuya ilişkin etkinliğini kısaca “*Güncel olayları bazen kendim bazen ailem aracılığıyla takip ediyorum. Bu konu benim için merak uyandırıcı oluyor.*” biçiminde aktarmıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre tasarruf ve birikim yapma olarak açıklanmıştır. Öğrenci Sümeyye tasarruf ve birikim yapma ile ilgili olarak yaşantısını “*Genelde paramı biriktirmeye çalışırım, başka bir ihtiyacım olduğunda hazırda param olmasını isterim ve bu anlamda tasarruf yaparak eşyalarımı ve paramı kullanıyorum.*” biçiminde ifade etmiştir. Öğrenci Havar tasarruf ve birikim yapma ile ilgili olarak yaşantısını kısaca günlüğünde “*Her konuda tasarruf yapılması gerektiğine inanıyorum. Bugün paramın hepsini harcamadım ve böyle böyle birikim yapma fırsatım oluyor.*” olarak yansıtmıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre proje yapma olarak açıklanmıştır. Öğrenci Kader proje yapma ile ilgili olarak yaşantısını “*Bugün öğretmenimle ve arkadaşarımla öncesinde de konuştuğumuz projenin ayrıntısını da dile getirdik. Yaz tatilinde proje yapmak bence çok güzel ve verimli.*” biçiminde aktarmıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden biri ortaokul öğrencilerine göre kabristan ziyareti olarak aktarılmıştır. Yaz tatilinde anneannesini ziyaret ettiğini ifade eden Melek konu ile ilgili yaşantısını “*Bugün ablamlara geçmeden önce anneannemin mezarını ziyaret ettik (ÖGG, 07.08.2022).*” olarak anlatmıştır. Zehra yaz tatilinde dedesini ziyaret ettiğini “*Dedemin mezarına ziyarete gidip, dua okudum.*” olarak aktarmıştır.

Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerden bir başkası sanat kurslarına katılma olarak açıklanmıştır. Nehir yaşantısını “*Bugün arkadaşarımla dans kursuna gittik. Hocamız hip hop ve Latin Amerika dansı öğretiyor. Oldukça keyifli ve sanatın ritmini hissettirdi bize. Kendimizi iyi hissettik ve kurs süresi bitince oradan ayrıldık.*” biçiminde ifade etmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatillerinden Yararlanma Durumları

Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucu sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya ilişkin görüşlerinin ‘yaz tatillerinden yararlanıyorum, yaz tatillerinden yararlanılabilir, yaz tatillerinden yararlanmıyorum biçiminde olduğu bulgusu elde edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanma durumları ile ilgili bulgular aşağıda Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatillerinden Yararlanma Durumları

Yaz Tatillerinden Yararlanma Durumu
Yaz tatillerinden yararlanıyorum
Bilgiler pekişiyor
Ders günlük yaşam ile pekişiyor
Yaz tatillerinden yararlanılabilir
Gidilen şehirlerin kültürel özelliklerini tanıma imkânı sağlar
Sosyal ilişkilerde farkındalık oluşturur
Çeşitli etkinlikler yapılabilir
Öğrenmenin devamlılığı sağlanır
Öğreten öğrenen ilişkisinden yola çıkılabilir
Ders yılı içinde kullanılabilir
Merak uyandırır
Çalışılan yerin koşulları etkilidir
Yaz tatillerinden yararlanmıyorum

Sosyal bilgiler öğretmenleri bilgileri pekiştirme ve bilgileri yaşama aktarma amacıyla sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinden yararlanmaktadır. Sibel Öğretmen yaz tatillerinden yararlanırken bilgilerin yaşama aktarılması ile ilgili görüşlerini “*Evet yaz tatillerinden yararlanıyorum. Özellikle çocuklar yaz tatiline çıkmadan ve o tatil sürecini yaşarken öğrendikleri bilgiyi kullanabilsinler diye.*” olarak dile getirmiştir. Yedigâr Öğretmen sosyal bilgiler dersi için bilgileri pekiştirdiğine ilişkin görüşünü “*Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanıyorum. Yaz tatillerinde derste öğrenilen bilgileri pekiştirmesi açısından gözlemci olabilmesi önemlidir. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerini kullanmak öğrenci için yararlı olacaktır.*” olarak dile getirmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir biçiminde görüş belirten öğretmenlerden kimileri bunu yaz tatillerinde gidilen şehirlerin kültürel özelliklerini tanıma imkânı sağlanacağı ile ilişkilendirmiştir. Örneğin Sevda Öğretmen görüşünü “*Hem ders içinde hem ders dışında gidilen şehirler ve tatil beldeleri ile ilgili kültürel özelliklerden yararlanılabilir.*” olarak açıklamıştır. Araştırmaya katılan kimi öğretmenler sosyal ilişkilerde farkındalık oluşturması nedeniyle sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabileceği yönünde görüş belirtmiştir. Yılmaz Öğretmen konuya dair düşüncesini “*Yaz kursları, yaz*

okullarında veya öğretmenlerle öğrencileri aynı platformda buluşturan bir uygulama ile yazın da sosyal bilgiler öğretimi yapılabilir.” biçiminde ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüş belirten bazı öğretmenler yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olarak çeşitli etkinlikler yapılabileceğini belirtmiştir. Bu konu ile ilgili olarak Esra Öğretmen görüşünü *“Yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi ile ilgili olarak tarihi mekân, müze gezileri, doğa gezileri çocuklara gerçek anlamda kalıcı bilgiler sağlayacağından bu tarz etkinliklerin yapılabileceğini düşünüyorum.”* olarak açıklamıştır. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüşlerden bir başkası yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitiminin devamlılığının sağlanabilir olduğudur. Hüseyin Öğretmen yaz tatillerinde öğrenmenin devamlılığı ile ilgili düşüncesini şöyle açıklamıştır: *“Sosyal bilgiler dersinin bazı ünitelerindeki konular, öğrencilerin gözlem yoluyla pekiştirme yapacakları bilgiler içermektedir. Tarihi ve kültürel değerleri, üretim, dağıtım, tüketim süreçlerini yerinde görme imkânı bulabilecektir.”*

Yine öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir ile ilgili görüşlerinden biri sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden faydalanmak adına öğrenen öğretan ilişkisinden yola çıkılabilir biçimindedir. Can Öğretmen görüşünü *“Yaz tatillerinden dersimde öğrencilerimin yaşadıkları çevrelerinden faydalanarak öğrettiğim bilgileri derste aktarmasını sağlıyorum.”* biçiminde dile getirmiştir.

Yaz tatillerinin sosyal bilgiler dersinde ders yılı içinde kullanılabilir olması araştırmaya katılan öğretmenlere göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabilir olmayı beraberinde getirmektedir. Sevda Öğretmen konuya ilişkin görüşünü *“Yaz tatillerinde gittikleri yerlerde gezdikleri müzeleri, tarihi yerleri ders yılı içinde zaman zaman öğrencinin ifade etmesi şeklinde kullanmaktayım.”* biçiminde aktarmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlere göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken öğrencilerde merak uyanacaktır. Sibel Öğretmen sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmanın merak uyandırma etkisine ilişkin görüşlerini şu biçimde açıklamıştır: *“Sosyal bilgiler dersinde tatile giderken yol boyunca ova, dağ, vadi gibi yer şekilleri bilgilerini öğrenme olanağı oluyor. Yaz tatillerinde bu bilgileri meraklı olan çocuklar hemen ilgi göstererek yaşadıkları yerlerde kullanmaya hevesleniyorlar.”*

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanılabileceğini belirterek çalışılan yerin koşullarının bunun için etkili olduğunu belirten öğretmenler olmuştur. Örneğin Sevgi Öğretmen buna dair görüşünü şöyle dile getirmiştir: *“Meslek hayatımda genellikle kırsal kesimde*

çalıştığım için öğrencilerim için yaz tatiline ilişkin programlar yapamadım, yaz tatilinden yararlanamadım. Çünkü çevresel olanaklar bunun için önemlidir.” Araştırmada elde edilen bir bulgu da öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmadığı biçimindedir. Faruk Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden aktif bir şekilde yararlanmıyorum.” biçiminde dile getirmiştir. Nevin Öğretmen görüşünü “Hayır yaz tatillerinden yararlanmadım.” olarak ifade etmiştir.

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yaz Tatillerinden Yararlanmaya Yönelik Etkinliklere İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik çeşitli etkinlikler yapılabileceğine ilişkin görüşleri oldukları bulgusu elde edilmiştir. Bu etkinliklere ilişkin görüşler Tablo 3’te görülmektedir.

Tablo 3
Etkinliklere İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

Etkinlikler
Doğal, tarihi, kültürel gezi
Müze ziyaretleri
Öğretmen-öğrenci paylaşım ortamı
Okul dışı öğrenme ortamları
Çevre eğitimi
Wordwall, interaktif etkinlik
Video, fotoğraf çekme
Özel günlerden yararlanma
Oyun
Tekrar
Günlük tutma

Araştırma kapsamındaki öğretmenlere göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak için doğal, tarihi ve kültürel geziler düzenlenebilir. Volkan Öğretmen geziler düzenlenmesi ile ilgili olarak görüşünü “Sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinde tarihi ve doğal alanlara yönelik geziler düzenlenebilir.” olarak ifade etmiştir. Yine öğretmenlere göre yazın müze ziyaretleri yapılabilir. Esra Öğretmen müze ziyaretleri ile ilgili olarak görüşünü “Öğrenciler sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olarak yaz tatillerinde müze gezisi yapmaya yönlendirilebilir, öğrencilerin müze ziyaretleri deneyimlerini paylaşmaları sağlanabilir.” olarak ifade etmiştir.

Öğretmenlere göre sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yaz tatilinde öğretmen öğrenci paylaşım ortamı oluşturulabilir. Yılmaz Öğretmen konu ile ilgili görüşünü şöyle ifade etmiştir: “Yaz tatillerinde öğretmen ve öğrencileri bir araya getirecek bir uygulama ya da program yapılabilir

ve de bunun üzerinde çalışılabilir. Öğretmen ve öğrenciler bir araya gelerek gezi, kamp ve buna ilişkin birçok etkinlik yapılabilir ve bir etkileşim sağlanabilir.”

Öğretmenlere göre, sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklerden biri de okul dışı öğrenme ortamları oluşturulabilir biçimindedir. Faruk Öğretmen görüşünü şöyle açıklamıştır: *“Sosyal bilgiler eğitimi gerçekleştirilmede yaz tatillerinden okul dışı öğrenme ortamları oluşturularak yararlanılabilir. Yaz tatilleri bu anlamda sosyal bilgiler öğretmenleri için birçok imkân sağlayabilir, bu imkân öğrencilerle paylaşılabilir.”* Yine öğretmenlere göre sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklerden biri çevre eğitimi vermedir. Yâdigar Öğretmen konuya ilişkin görüşünü *“Yaz tatilinde öğrenci çevresinde neler olup bitiyor, bunun farkında olarak ilerlemesi çevreyi kullanmamız açısından bizlere sunulan bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır.”* biçiminde ifade etmiştir.

Wordwall ya da interaktif etkinlikler düzenleneme sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik etkinliklerdendir. Ayşe Öğretmen konuya ilişkin görüşünü şöyle ifade etmiştir: *“Yaz tatillerinde öğrenciler internet temelli birçok etkinlik yapmaktadır. Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında bunu bir fırsata çevirip wordwall etkinlikleri, interaktif etkinlikler, bilgisayar üzerinde etkinlikler yaptırabilir. İnternette bu şekilde yararlanabiliriz ve öğrencileri yaz tatilinde bu şekilde yönlendirebiliriz.”*

Öğretmenlere göre yaz tatilinde sosyal bilgiler dersine yönelik kullanılacak etkinliklerden biri de video, fotoğraf gibi araç-gereçler kullanmaktır. Sevda Öğretmen görüşünü şu biçimde açıklamıştır: *“Çocuklar yaz tatillerini geçirirken yaşadıkları, yaptıkları, uğraştıkları etkinliklerine ilişkin onlardan video istenebilir, fotoğraflar çekmeleri sağlanabilir”* Öğretmenlere göre özel günlerden yararlanma sosyal bilgiler dersi kapsamında yaz tatillerinde yapılabilecek bir etkinliktir. Hüseyin Öğretmen yaz tatillerinde katılım sağlanan bayram, düğün, yöresel festivallerle ilgili olarak görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Yaz tatilinde çocuklar birçok kültürel değerlere denk geliyorlar ya da aileleri imkânları dâhilinde bu tür etkinlikleri çocuklarına sunuyor. Örneğin bayramlarda kurulan iletişim, düğünler, gittikleri memleketlerindeki yöresel festivallere katılım sağlıyorlar. Bunlar öğrencide neler uyandırıyor, neler hissettiriyor öğrenmek için biz sosyal bilgiler öğretmenlerine bir etkinlik olarak gerçekleştirme fırsatı veriyor.”

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yaz tatillerinde oyundan yararlanılabilir. Nevin Öğretmen kullanılan etkinliklerden oyun ile ilgili görüşünü

şöyle ifade etmiştir: “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak istiyorsak öğrenciye oyun temelli eğitimler verilebilir. Bu alanda etkinlikler gerçekleştirilebilir ve yaz tatillerinde kullanmaları öğretilir.”

Öğretmenlere göre yaz tatilinde sosyal bilgiler eğitimi kapsamında etkinlik olarak tekrar yapılabilir. Ayşe Öğretmen görüşünü “Yaz tatillerinde konu tekrarları yaptırılabilir. Dinlendikleri bir dönemde öğrenciler için bu anlamda zaman sıkıntısı olmayacaktır. Sosyal bilgiler eğitimi yaz tatilinde konu tekrarı yaptırarak da bunu bir etkinliğe çevirebilirim diye düşünüyorum.” biçiminde dile getirmiştir.

Yaz tatillerinde öğrencilere günlük tuturma da sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yapılabilecek bir etkinliktir. Yâdigar Öğretmen günlük tutma ile ilgili olarak görüşlerini şu biçimde ifade etmiştir: “Yaz tatilinde öğrencilerin neler yaptığı, nerelere gittiği, zamanını nasıl ve ne şekilde değerlendirdiği konularında bir çerçeve çizilip sorularla yönlendirilip çevresinde olan bitenin farkında olması önemlidir.”

Sosyal Bilgiler Eğitimi Gerçekleştirmede Yaz Tatillerinden Yararlanmaya Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlar

Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik çeşitli sorunlar yaşanabileceği bulgusu elde edilmiştir. Bu sorunlar aşağıda Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlar

Sorunlar
Öğretmen-öğrenci etkileşimi
Ekonomik sorunlar
Kendini ifade edememe
Gözlem eksikliği
Organizasyon eksikliği
Öğrenci isteksizliği
Öğrenme amacından uzaklaşma

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre öğretmen-öğrenci etkileşimi yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitiminin devamını sağlamada yaşanan bir sorundur. Sevda Öğretmen bu sorunu “Öğrenciye ulaşmada sıkıntı çekilmektedir. Yaz tatili zaman aralığı onların memleketlerine ya da tatil beldelerine gitme amacıyla oldukları bir dilimdir. Sosyal bilgiler eğitimi için bu anlamda öğrenciye ulaşmak zor olmaktadır.” olarak belirtmiştir.

Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerden bir diğeri ekonomik sorunlardır. Sevgi Öğretmen konu ile ilgili görüşünü şu biçimde dile getirmiştir: *“Yaz tatillerinde neler yaptıklarını bilmek ya da dersimde yaz tatillerini kullanmak istesem de ekonomik durumlarından ötürü emin olamıyorum. Bazı program ve etkinlikleri yaparken ekonomik durumları bunun gerçekleşmesini zorlayabilir diye düşünüyorum.”* Araştırma kapsamındaki öğretmenlere göre yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitiminin devamı için kendini ifade edememe sorun olmaktadır. Can Öğretmen bu konudaki görüşünü şöyle açıklamıştır: *“Öğrenciler yaz tatillerinde yaşamış olduklarını ders yılına unutmuş olarak geliyorlar. Yaz tatillerinin nasıl geçtiği gibi basit bir soruya bile ne yazılı ne sözlü bir şekilde cevap veremiyorlar. Derste öğrenci kendini bu konuda ifade edememektedir.”*

Yine öğrencilerde gözlem eksikliği de sosyal bilgilerde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik bir sorundur. Öğrencilerdeki gözlem eksikliğine ilişkin Hüseyin Öğretmen görüşünü şu biçimde ifade etmiştir: *“Çocukların ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanırken gözlem yapabilecekleri bir ortam oluşturulmalı. Bu ortam oluşmayınca bizler öğrencilerden tek taraflı gözlem yapmalarını istediğimiz zaman bir eksiklik oluşmaktadır.”*

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan bir diğeri sorun organizasyon eksikliğidir. Volkan Öğretmen organizasyon eksikliği ile ilgili görüşünü şöyle açıklamıştır: *“Sosyal bilgiler dersimiz yaz tatillerinden yararlanma potansiyeline sahipken organizasyon eksikliği sorunuyla karşılaşabiliyoruz. Bu anlamda dersimizde yaz tatillerinden yararlanmada eksik kalıyor olabiliriz diye düşünüyorum.”*

Öğrenci isteksizliği sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan bir sorundur. Sevda Öğretmen bu soruna ilişkin görüşünü *“Yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik konu ve etkinliklerde öğrenci isteksizliği sosyal bilgiler eğitiminde sıkıntı çekmeme sebep oluyor. Yaz tatillerinde öğrenciye ulaşmak zor olduğundan öğrenci isteksizliğini tetikleyebilir.”* olarak açıklamıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşanan bir diğeri sorun da öğrenme amacından uzaklaşmadır. Hüseyin Öğretmen buna dair görüşünü şöyle açıklamıştır: *“Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin yaz tatillerinde gittikleri yerleri sorarız. Neler yaşamış, bizlere neler aktarabilir*

ama en çok karşılaştığımız sorunun çocuğun gidip geldikleri yerlerde bilimsel ve öğrenmeye yönelik kaygılardan uzak olunmasıdır.”

Sosyal Bilgiler Dersinde Yaz Tatillerinden Yararlanmaya Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Önerileri

Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesi ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerileri Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Önerileri

Öneriler
Öğretmenlere inceleme gezisi olanağı sağlanmalı
Gezi düzenlenmeli
Öğretmenlerin gözlem yapması sağlanmalı
Öğrencilerle projeler, etkinlik yapılmalı
Eğitime daha fazla bütçe ayrılmalı
Çeşitli kurumlar ile işbirliği yapılmalı
Öğrenci ilgisi çekilmeli
Öğrenci teşvik edilmeli
Ödev verilmeli
Öğretmen, veli ve okul yönetimi arasında iş birliği sağlanmalı
Müze ve öğren yerlerinin giriş ücretleri düzenlenmeli
Aileler bilinçlendirilmeli
Yaz kampları düzenlenmeli
Sosyal bilgiler dersine gereken önem verilmeli
Yaz tatilleri yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemeli
Değer eğitimi verilmeli

Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerden biri inceleme gezisi olanağı sağlanmalıdır. Hüseyin Öğretmen bu konu ile ilgili önerisini şöyle ifade etmiştir: *“MEB’in desteğiyle sosyal bilgiler öğretmenlerinin yurdumuzu gezme imkânına kavuşturulması gerektiğini öneririm. Sosyal bilgiler öğretmenleri literatürdeki bilgileri biliyor olsa da yaşayıp, gezip tecrübe ettiği mekânların ayrıntısını daha rahat verebilmektedir.”*

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik diğer bir öneri gezi düzenlenmeli olarak sunulmuştur. Sevgi Öğretmen gezi düzenlenmeli ile ilgili olarak görüşünü *“Öğrencilere yönelik gezi düzenlenebilir, öğretmenler bu anlamda planlamalar yapabilir. Sosyal bilgiler dersimiz kapsamında bizler yaz tatillerinde uygun bir zaman oluşturarak geziler düzenleyebiliriz.”* biçiminde belirtmiştir. Araştırma bugularına göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik bir diğer öneri öğretmenlerin gözlem yapması biçiminde ifade edilmiştir. Ayşe Öğretmen buna dair önerisini *“Sosyal bilgiler öğretmenlerine gözlem*

yapma fırsatları oluşturulmalıdır. Öğrenci yaz tatillerini nasıl değerlendiriyor, bu durumun dersimize katkısı anlamında öğretmenin gözlem yapabilmesi önemlidir.” biçiminde dile getirmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik bir öneri de öğrencilerle projeler, etkinlikler yapılmalı olarak belirtilmiştir. Can Öğretmen bu kapsamdaki önerisini şöyle açıklamıştır: “Ünitelerde geçen konulardan kısa sorular hazırlanarak öğrencilerin yaz tatilinde gördükleri, yaşadıkları, vakit geçirmiş oldukları yerleri ve olayları küçük bilgi kartlarına yazmaları istenebilir. Ders yılı içinde sosyal bilgiler dersinde bu hazırladıkları bilgi kartlarını kazanım sırası geldikçe arkadaşlarıyla paylaşmaları sağlanabilir.”

Araştırma kapsamındaki öğretmenler sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak için bütçe ayrılmasını öneri olarak sunmuşlardır. Volkan Öğretmen eğitime daha fazla bütçe ayrılmalı ile ilgili olarak görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanma yolu olarak yapmak istediklerim için desteklenmek istediğim bir nokta bütçe ayrılmasıdır. Yaz tatillerinde olan bütçe ile çeşitli aktiviteler düzenlenebilir.” olarak ifade etmiştir.

Öğretmenler sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak için çeşitli kurumlar ile iş birliği yapılmalı biçiminde bir öneri sunmuşlardır. Faruk Öğretmen konu ile ilgili görüşünü şöyle dile getirmiştir: “Bazı durumlarda sosyal bilgiler öğretmenini aşan durumlar olabiliyor. Bu anlamda sadece birey olarak hareket etmek zor olabilir. Önerim kurumların desteği ve planları ile eğitim dolayısıyla yaz tatilleri desteklenmelidir.”

Öğretmenlerin yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimin devamını sağlamaya yönelik bir başka önerileri öğrenci ilgisini çekmedir. Öğrencinin ilgisi çekilmeli ile ilgili görüşünü Ayşe Öğretmen “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak için katılımı artırmak, öğrencileri güdülemek adına öğrencilerin ilgisini çekerek hareket etmek gerekir.” biçiminde dile getirmiştir. Öğretmenlerin konuya dair bir başka önerisi ise öğrenci teşvik edilmeli olarak belirtilmiştir. Sibel Öğretmen görüşünü “Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak adına ilk adım bu konuda öğrenciyi teşvik etmek olacaktır.” olarak açıklamıştır. Yine ödev vermek de sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik bir öneri olarak araştırmaya katılan öğretmenler tarafından sunulmuştur. Sevda Öğretmen ödev verilmeli ile ilgili olarak görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Eğitim-öğretim yılında dersler bitmeden önümüzdeki gelecek yılın ders içeriği, ilgili kazanımları kontrol edilip gelecek eğitim öğretim yılı için hazırlıklar yapılabilir. Sosyal bilgiler

ders içeriğine uygun öğrenciye görevlendirmeler, ilgili motivasyon destekleyici ödevler verilebilir. Bu verilen ödevler ise başlayan ders yılı içinde sosyal bilgiler dersinde konular ilerledikçe kullanılabilir. Bu iki ders dönemi için kullanılacak zaman aralığı yaz tatili olduğundan yaz tatillerini bu şekilde kullanarak ilerlenebilir.”

Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik öğretmenlerin sundukları bir öneri de öğretmen, veli, okul yönetimi arasında iş birliği sağlamalı biçimindedir. Sevgi Öğretmen konu ile ilgili olarak görüşünü şöyle aktarmıştır: *“Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak için okullar açılıp yeni eğitim-öğretim başlayınca bu sürece ilişkin planlamalar yapılmalı bu konuda hem veliler hem öğrenciler sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından bilgilendirilmelidir.”*

Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitimi bakımından yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik bir önerisi de müze ve ören yerlerinin giriş ücretlerinin düzenlenmesi olarak ifade edilmiştir. Sibel Öğretmen bu konudaki görüşünü açıklamıştır: *“Müze ve ören yerlerindeki giriş ücretleri fazla gelebiliyor onlar için. Bu nedenle müze, ören yerleri ve benzeri yerlere girişler için daha makul bir ücret olması gerekiyor.”* biçiminde açıklamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre yaz tatillerinden yararlanmak için aileler bilinçlendirilmelidir. Sibel Öğretmen ailelerin bilinçlendirilmesine ilişkin görüşünü *“Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanırken aileler bilinçli olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine destek olabilir.”* biçiminde ifade etmiştir. Yaz kamplarının düzenlenmesi de öğretmenlerin araştırma kapsamında sundukları bir öneridir. Yılmaz Öğretmen yaz kampları düzenleme ile ilgili görüşünde şunları açıklamıştır: *“Sosyal bilgiler öğretmenleri ile çocuklar aynı platform üzerinde yaz kampları düzenlenebilir. Bunlar yaz okulu gibi düşünülerek hareket edilebilir. Bu anlamda yaz tatilleri uygun bir zaman dilimi olur. Üstelik bu durum ders yılındaki verimliliği de etkiler.”*

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmak için sosyal bilgiler dersine gereken önem verilmelidir. Faruk Öğretmen sosyal bilgiler dersine verilmesi gereken önem ile ilgili görüşünde şunları ifade etmiştir: *“Sosyal bilgiler dersi birçok konuyu içinde barındırmaktadır. Üstelik birçok bilimin kesişim noktasıdır. Öğrenme alanlarından bu durum anlaşılmaktadır. Dersimiz gereken öneme diğer dersler çerçevesinde sahip olabilir ve hak ettiği değeri görebilir.”*

Öğretmenlere göre yaz tatillerinin yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemesi yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitiminin devam etmesini sağlayacaktır. Ayşe Öğretmen konu ile ilgili görüşünü “*Yaz tatilleri yalnızca dinlenme amaçlı görülmemelidir. Sadece dinlenme amaçlı değil de çok güzel bir şekilde etkinlikler yaparak sosyal bilgiler dersine ilişkin gereken zaman oluşturulabilir. Bu amaç yaz tatilleri için uygundur.*” biçiminde dile getirmiştir. Sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik bir başka öneri yaz tatillerinde değer eğitimi verilmeli biçimindedir. Sevgi Öğretmen yaz tatillerinde değer eğitimi verilmeli ile ilgili olarak görüşünde şunları açıklamıştır: “*Sosyal bilgiler dersi programında öğrenciye kazandırmamız gereken birçok değer vardır. Bu değerleri yaz tatilleri fırsat bilinerek öğrenciye kazandırmak amacıyla kullanılabilir.*”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler eğitiminin yaz tatillerinde öğrencilerin yaşamlarında devam ettiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yaz tatillerinde tuttıkları günlüklerinden elde edilen bulgular öğrencilerin yaz tatillerinde “Aile büyüklerini ziyaret etme”, “Kitap ve dergi okuma”, “Güncel olayları takip etme”, “Dini ve milli bayramları kutlama”, “Film/Dizi/Belgesel programları izleme” gibi etkinlikler gerçekleştirdiklerini göstermektedir. Yine öğrenciler yaz tatilleri sürecinde günlük yaşamlarında “Tasarruf ve birikim yapma”, “Aileye ve ihtiyaç sahiplerine yardım etme”, “Özel gün kutlamalarına katılma”, “Tarihi ve turistik yerleri gezme”, “Farklı bölgelerde yer alan illeri gezme”, “Komşularla birlikte etkinlik yapma”, “Spor çalışmalarına gitme”, “Sanat kurslarına katılma” etkinliklerine yer vermektedir. Bununla birlikte “Tarihi ve turistik yerlere ilişkin fotoğraf çekme”, “Hayvan besleme”, “Bitki yetiştirme”, “Markete, alışveriş merkezine ya da pazara alışveriş yapmaya gitme”, “Yabancı arkadaş edinme”, “Proje yapma”, “Araştırma yapma”, “Sosyal bilgiler/İnkılap tarihi dersi ödevi yapma/çalışma” yine ortaokul öğrencilerinin yaz tatilinde yaptıkları etkinlikler arasındadır.

Ballantyne ve Packer (2002) araştırmalarında doğal ortamlarda öğrenmenin öğrenciler için ilgi çekici olduğu, bu ortamların öğrenmede önemli bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada öğrencilerin günlüklerinden elde edilen veriler bir başka deyişle öğrencilerin yaz tatillerinde gün içinde yaptıkları etkinlikler yaz tatillerinin sosyal bilgiler dersi bakımından doğal öğrenme ortamı oluşturduğunu göstermektedir. Torun (2021) araştırmasında sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin uygulanmasının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini dile getirmiştir. Şen (2009) araştırmasında yaz tatillerinde öğrencilerin okuldan uzaklaştıkları için öğrenme kaybına uğradıklarını dile getirmiştir. Oysa ki günlük yaşam

öğrencilerin dönem içinde okulda öğrendikleri bakımından doğal bir öğrenme ortamı olmaktadır.

Gök ve Deveci (2022) araştırmasında veli görüşlerinden yola çıkarak yaz tatillerinde planlı bir şekilde sosyal bilgiler eğitimi etkinliklerine devam edilmesi ile yaz tatillerinin sosyal bilgiler eğitimine yönelik okul dışı eğitime kaynaklık etmesinin, daha etkili ve yaşam kalitesini artıran bir sosyal bilgiler eğitiminin gerçekleşmesinin beklendiğini belirtmiştir. Velilere göre yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimini destekleyici etkinlikler yapılabilir. Ancak öğrencilerin günlüklerinden elde edilen veriler göz önünde tutulduğunda öğrencilerin yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitiminin devam ettiği anlaşılmaktadır. Eğitimden beklenen etkinin sağlanabilmesi için eğitimin planlanması bir başka deyişle yaz tatillerinden planlı olarak sosyal bilgiler eğitimi bakımından yararlanmak gerektiği söylenebilir.

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitiminin yaz tatillerinde devam etme durumuna yönelik görüşlerinin; “Yaz tatillerinden yararlanıyorum”, “Yaz tatillerinden yararlanılabilir”, “Yaz tatillerinden yararlanmıyorum” biçiminde olduğu bulgusu elde edilmiştir. Konuyla ilgili olarak McConnon vd. (2017) araştırmasında okullara dayalı bir yaz tatili girişiminin temel unsurları hakkında fikir verilmiş, yaz tatilinde mevcut okul tesislerini ve personelini kullanmanın yararları vurgulanmıştır. Benzer olarak Paechter vd. (2015) araştırmasında öğrencilerde yaz tatilinde öğrenme kayıpları olduğunu belirtmiş ve öğretim programındaki kazanımların uygulama derecesine göre öğrencilerde öğrenmenin değişebilir olduğunu vurgulamıştır. Araştırmalardan elde edilen bulgular bu araştırmadan elde edilen sosyal bilgiler eğitiminde “Yaz tatillerinden yararlanılabilir” bulgusunu desteklemektedir.

Deveci ve Türe (2017) araştırmasında öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde yaz tatillerine yer verme durumunun sınırlı olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgu, bu araştırmadan elde edilen öğretmenlerden elde edilen “Yaz tatillerinden yararlanmıyorum” bulgusunu desteklemektedir.

Araştırmadaki sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatilinden yararlanmaya yönelik “Okul dışı öğrenme ortamları”, “Doğal, tarihi, kültürel gezi”, “Müze ziyaretleri”, “Çevre eğitimi”, “Oyun”, “Tekrar”, “Wordwall, interaktif etkinlik”, “Video, fotoğraf gibi araç-gereçler”, “Günlük tutma”, “Özel günlerden yararlanma”, “Öğretmen-öğrenci paylaşım ortamı” gibi etkinlikler gerçekleştirilebileceğini belirtmişlerdir. Alanyazında yer alan Kaya (2013), Özür (2015) ve Sezer ve Sumbas (2018) tarafından gerçekleştirilen

araştırmalarda öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama becerileri üzerinde sözlü tarih, yerel tarih ve müzelerin etkili olduğu ve bu etmenlerin sosyal bilgiler dersine katkı sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerinin mutluluk, kaynakların yönetimi, sorumluluk alma gibi durumlarının yaz tatillerini nasıl geçirdiklerine göre farklılaştığı açıklanmıştır. Bu nedenle öğrencilerin yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine yönelik planlı etkinlikler gerçekleştirerek okula dönmeleri, onların okula, derse karşı motivasyonlarını artırabilecektir.

Örneğin Griffin (2004) araştırmasında öğrencilerin müze gezilerine dair düşüncelerini belirlemiştir. Araştırmada öğrencilerin müzede daha iyi öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak Zayimoğlu Öztürk (2014) araştırmasında müzelerde öğrenme sürecine odaklanıldığını tespit etmiş, anlamlı öğrenmelerin gerçekleştiğini belirtmiştir. Akcan (2010) araştırmasında okul dışında gerçekleştirilen öğrenme ile öğrencilerin ilgisinin, dikkatinin daha çok çekildiğini ve böylelikle kalıcı öğrenmeler gerçekleşeceğini vurgulamıştır. Bu bulgular, bu araştırmada öğretmenlerin yaz tatillerinde yapılabileceğini belirttiği etkinliklerin sosyal bilgiler eğitimi bakımından yararlı olabileceğini göstermektedir.

Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik yaşadıkları sorunları “Gözlem eksikliği”, “Öğrenme amacından uzaklaşılması”, “Kendini ifade edememe”, “Ekonomik sorunlar”, “Organizasyon eksikliği”, “Öğretmen öğrenci etkileşimi”, “Öğrenci isteksizliği” olarak açıklamışlardır. Konuyla ilgili olarak Kim (2001) araştırmasında yaz tatilini sürdürmede sosyoekonomik etmenlerin önemli olduğunu, bu durumun çocukların başarısını etkilediğini belirtmiştir. Benzer şekilde Gershenson (2013) araştırmasında çocukların sosyoekonomik durumu ile yaz dönemindeki olanakları arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, gerçekleştirilen araştırmanın sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya ilişkin olarak belirlenen “Ekonomik sorunlar”, “Kendini ifade edememe” bulgularıyla örtüşmektedir.

Arı (2004) araştırmasında öğretmenlerin çoğunluğunun yaz tatillerinin uzun olduğunu düşündükleri bulgusu elde edilmiştir. Benzer olarak Şahin (2004) ve Şen (2009) de araştırmasında yaz tatillerinin uzun olduğu ve bu durumun öğrencilerde öğrenme kaybına neden olduğu bulgusuna ulaşmıştır. İncelenen araştırmaların sonucu, bu araştırmanın yaz tatillerinde öğrenme amacından uzaklaşılması bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatillerinden yararlanmaya yönelik önerilerini “Öğretmenlere inceleme gezisi olanağı sağlanmalı”, “Gezi

düzenlenmeli”, “Öğretmenlerin gözlem yapması sağlanmalı”, “Öğrencilerle projeler, etkinlik yapılmalı”, “Eğitime daha fazla bütçe ayrılmalı”, “Çeşitli kurumlar ile iş birliği sağlanmalı”, “Öğrenci ilgisi çekilmeli” biçiminde belirtmiştir. Ayrıca öğretmenler önerilerini “Öğrenci teşvik edilmeli”, “Ödev verilmeli”, “Öğretmen, veli, okul yönetimi arasında iş birliği sağlamalı”, “Müze ve ören yerlerinin giriş ücretleri düzenlenmeli”, “Aileler bilinçlendirilmeli”, “Yaz kampları düzenlenmeli”, “Sosyal bilgiler dersine verilmesi gereken önem verilmeli”, “Yaz tatilleri yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemeli”, “Değer eğitimi verilmeli” olarak da sıralamışlardır.

Konuyla ilgili olarak Pekin ve Bozdoğan (2021) araştırmasında okul dışı etkinliklerin sosyal bilgiler dersine fayda sağladığı ve sosyal bilgiler dersini öğrenirken öğrenciyi motive ettiği bulgusunu elde etmiştir. İncelenen araştırmaların sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Sosyal bilgiler dersine önem verilmeli”, “Yaz tatilleri yalnızca dinlenme zamanı olarak düşünülmemeli” bulgularını desteklemektedir.

Ertuğrul ve Karamustafaoğlu (2020) araştırmasında öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamını sadece müze, park, bilim merkezi gibi yerler olarak düşündüklerini belirtmiştir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Gezi etkinlikleri düzenlenmeli” bulgusuyla desteklenirse çözüme kavuşturulabilir.

Yaşar Çetin (2021) araştırmasında okul dışı öğrenme etkinliklerinin beceri kazandırma, değer geliştirme ve kavram öğretiminde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Değer eğitimi verilmeli” bulgusuyla örtüşmektedir.

Pekin ve Bozdoğan (2021)’ın araştırmasında öğretmenlerin gezi düzenlemeye yönelik karşılaştıkları güçlükler belirtilmiştir. İncelenen araştırmanın sonucu, gerçekleştirilen araştırmanın “Öğretmenlere inceleme gezisi olanağı sağlanmalı”, “Gezi etkinlikleri düzenlenmeli” bulgusuyla örtüşmektedir.

Araştırma sonuçlarının önemli bir kısmı alanyazındaki yaz tatilleri çalışmalarıyla örtüşmektedir. Sosyal bilgiler dersi ile yaz tatilleri arasındaki ilişkiye dair birkaç çalışma dışında bu kapsamda hiçbir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu anlamda gerçekleştirilen araştırmanın alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayanarak yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine yönelik aşağıdaki öneriler sunulabilir.

- Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin yaparak-yaşayarak ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmeleri için yaz tatillerinden yararlanılabilir.
- Öğretmenler yaz tatilinde sosyal bilgiler eğitimini destekleyici etkinlikler düzenleyebilir.
- Sosyal bilgiler eğitimini geliştirmek ve desteklemek amacıyla tatil programı hazırlanıp, uygulanıp, değerlendirilebilir.
- Yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin yararlanabilecek etkinlikler konusunda öğretmenlere hizmet içi eğitim verilebilir.
- Sosyal bilgiler öğretmenleri yaz tatilleri ile sosyal bilgiler ilişkisiyle ilgili etkinliklere ilişkin okul-öğretmen-aile-öğrenci iş birliği oluşturabilir.
- Sosyal bilgiler dersinde yaz tatilleri ile ilgili farkındalık i geliştirmek amacıyla yapılandırmacı öğrenme yaklaşımından yararlanılabilir.
- Aileler, yaz tatilleri ile sosyal bilgiler dersi ilişkisine yönelik sürece katılımı sağlama konusunda bilgilendirilebilir.
- Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında sosyal bilgiler dersinde yaz tatilleri ile ilişkili amaçlara yer verilebilir.
- Yaz tatillerinde aile katılımlı ev, okul ve okul dışı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler derslerinin öğrencilere ve ailelere etkilerine ilişkin deneysel ya da karma desen araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Öğrencilerin yaz tatillerinde sosyal bilgiler dersi ile ilgili deneyimlerinden yola çıkarak bu durumun öğrencilerin beceri ve değer gelişimine etkisi araştırılabilir.

Kaynakça

- Arı, A. (2005). *İlköğretim okulu öğrencilerin yaz tatilindeki öğrenme kayıpları* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arı, A. (2004). Yaz tatili öğrenme kaybı konusunda öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 163, 91-103.

- Ballantyne, R. & Packer, J. (2002). Nature-based excursions: School students perspectives of learning in natural environments. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 11 (3), 218-231.
- Creswell, J., W. & Clark, P. (2020). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. (Çev: Y. Dede ve S., B. Demir). Ankara: Anı.
- Cooper, H., Nye, B., Charlton, K., Lindsay, J. & Greathouse, S. (1996). The effects of summer vacation on achievement test scores: A narrative and meta-analytic review. *Review of Educational Research*, 66 (3), 227-268.
- Çapar, D., & Şenşekerci, E. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihsel çevrenin tarih öğretiminde kullanımına yönelik yaklaşımları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (3), 1044-1062.
- Deveci, H., & Gürdoğan Bayır, Ö. (2011). Hayallerdeki sosyal bilgiler: İlköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin algıları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4), 9-28.
- Deveci, H. (2018). Türk eğitim tarihinde sosyal bilgiler. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 20-36). Ankara: Pegem.
- Deveci, H., & Gök, A. (2022). Yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin veli görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi*. Muğla: Türkiye.
- Dilek, M. (2024). *Sosyal bilgiler eğitiminde yaz tatili uygulamaları: Bir eylem araştırması*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Gök, A. (2023). *Yaz tatillerinde sosyal bilgiler eğitimi: Öğrenci ile öğretmen görüşleri ve deneyimleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Ertuğrul, A., & Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri: Kayseri bilim merkezi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9 (2), 107-116.
- Gershenson, S. (2013). Do summer time-use gaps vary by socioeconomic status? *American Educational Research Journal*, 50 (6), 1219-1248.
- Griffin, J., (2004). Research on students and museums: Looking more closely at the students in school groups. *Science Education*, 88 (1), 59– 70.
- Karamustafaoğlu, S., & Havuz, A., C. (2016). Inquiry based learning and its effectiveness. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 3 (1), 40-54.
- Kaya, S. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin birer haftalık ara tatiller hakkındaki görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir: Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayır, G. & Özçelik, F. U. (2018). İngilizce dersindeki yaz tatili öğrenme kayıplarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 3 (1), 33-45.
- Kim, J. (2001). The effects of summer vacation on the academic skills of white, black, latino, and asian student. *Working Paper*, Harvard Graduate School of

Education. https://scholar.harvard.edu/files/jameskim/files/2000-summer_learning_loss-reading-math.pdf.

- McConnon, L., Godwin, J., Hawkins, J., Bond, A. & Fletcher, A. (2017). Use of the school setting during the summer holidays: Formative process evaluation of 'Food and Fun': Kelly Morgan. *European Journal of Public Health*, 27 (3), s. 173. https://academic.oup.com/eurpub/article/27/suppl_3/ckx187.441/4556407
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber içinde* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel.
- MEB (2005). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı* (4, 5, 6 ve 7.sınıflar). Ankara.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı* (4, 5, 6 ve 7. sınıflar). Ankara.
- MEB (2023). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı* (4, 5, 6 ve 7. sınıflar). Ankara.
- MEB (2019). *Okul dışı öğrenme ortamları kılavuzu*. Ankara.
- Öztürk, T. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde ev ödevleri. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 345-360). Ankara: Pegem.
- Özür, N. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Paechter, M., Luttenberger, S., Macher, D. Berding, F., Papousek, I., Weiss, E. M. & Fink, A. (2015). The effects of nine-week summer vacation: Losses in mathematics and gains in Reading. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 11 (6), 1339-1413.
- Pekin, M. & Bozdoğan, A. E. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin okul dışı çevrelere gezi düzenlemeye ilişkin öz yeterliklerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi: Tokat ili örneği. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17, 114-133.
- Sezer, Ö. & Sumbas, E. (2018). Lise öğrencilerinin yaz tatillerini kullanım biçimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 173-189.
- Şahin, A. (2004). *İlköğretimde tatil sonrası öğrenme kayıpları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Şen, E. U. (2009). *Yapılandırmacı yaklaşım temelli yeni ilköğretim programı kılavuzluğunda gerçekleştirilen öğretim etkinlikleri sonrası yaz tatili öğrenme kayıpları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Samsun: Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi.
- Torun, Ü. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik görüşleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Torun, Ü. & Yıldırım, T. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye yönelik farkındalıkları, bilişsel yapıları ve uygulama durumları üzerine bir inceleme. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (18), 222-249.

Türe, H. & Deveci, H. (2017). Aileden çocuğa sosyal bilgiler eğitimi: Uygulama örneği. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi*, 1 (1), 5-21.

Yaşar Çetin B. (2021). *Okul yönetiminin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zayımoğlu Öztürk, F. (2014). Sosyal bilgiler dersinde arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi (ATED)*, 4 (1), 12-26.

Extended Abstract

Introduction

Social studies in and outside the classroom; It is a lesson held in the schoolyard, near the school or outside the school. Social studies aims to develop the individual in social areas and enables the individual to be actively in relationship with his/her environment. Social studies provides the individual with the opportunity to adapt to social life and aims to raise effective citizens that society needs. Effective time periods can be used in in-school and out-of-school learning to achieve the objectives of the social studies course. Even though school is closed during summer vacation, social studies education continues in the daily life of the student. While the social studies course continues in daily life, it introduces students to their immediate and distant environments, contributing to their socialization and becoming effective citizens. Summer vacation is a time period that supports social studies education. Summer vacation is a period in which students acquire skills such as democratic attitude, map reading, problem solving, historical thinking, and values such as respect, love, responsibility, helpfulness, hospitality, sensitivity, and solidarity through daily activities. Summer vacation is defined as the period from the end of the academic year until the start of the next academic year. By continuing planned social studies education activities during summer holidays, it may be possible to provide a more effective social studies education that improves the quality of life. The main purpose of this research is to reveal the activities carried out by students during summer holidays and the opinions of social studies teachers about taking advantage of summer holidays in social studies classes.

Depending on the main purpose of the research, answers were sought to the following questions:

- What activities do students carry out regarding social studies during their summer holidays?
- What are the opinions of social studies teachers about taking advantage of summer vacation in social studies classes?

After this research, it is envisaged to carry out practices and research that associate summer holidays with social studies education.

Method

Qualitative research method and basic qualitative research design were adopted in the research. The study group of the research consists of secondary school students and social studies teachers. Research data were analyzed using the basic content analysis method. In the research, document analysis was used as a data collection tool to reveal the activities of the students during their summer holidays, and a diary was determined as the document. A semi-structured interview form was used to determine the opinions of social studies teachers about taking advantage of summer vacation in social studies classes.

Results and Discussion

As a result of the research, it is understood that social studies education continues in the lives of students during summer holidays. During their summer holidays, students carry out activities such as "Visiting their elders", "Reading books and magazines", "Following current events", "Celebrating religious and national holidays", "Watching Movies/TV Series/Documentaries". Again, during the summer holidays, students in their daily lives "Saving and accumulating", "Helping families and people in need", "Participating in special day celebrations", "Visiting historical and touristic places", "Visiting cities in different regions", "Together with neighbors" activities, "Going to sports activities", "Attending art courses". In addition, "Taking photographs of historical and touristic places", "Feeding animals", "Growing plants", "Going shopping to the market, shopping mall or market", "Making foreign friends", "Making a project", "Doing research", "Doing/studying social studies/History of Revolution course homework" are also activities that secondary school students do during summer vacation. As a result of the research, the opinions of social studies teachers regarding the continuation of social studies education during summer holidays; It was found that "I benefit from summer holidays", "I can benefit from summer holidays", "I do not benefit from summer holidays".

Social studies teachers in the study used the following methods to benefit from summer vacation in social studies education: "Out-of-school learning environments", "Natural, historical and cultural trips", "Museum visits", "Environmental education", "Game", "Repetition",

"Wordwall, interactive activity". They stated that activities such as "Tools and equipment such as videos and photographs", "Keeping a diary", "Utilizing special days", "Teacher-student sharing environment" can be carried out. His suggestions for benefiting from social studies during the summer holidays are: "Teachers should be provided with the opportunity to study tours", "Trips should be organised", "Teachers should be allowed to make observations", "Projects and activities should be carried out with students", "More budget should be allocated for education", "Cooperation should be ensured with various institutions". , "Student attention should be attracted".

Based on the results obtained from the research, the following suggestions can be made for social studies education during summer holidays.

- Summer holidays can be used to help students achieve permanent learning by doing in social studies classes.
- Teachers can organize activities to support social studies education during summer vacation.
- A holiday program can be prepared, implemented and evaluated in order to develop and support social studies education.
- Teachers can be given in-service training on activities that can benefit social studies education during summer holidays.
- Social studies teachers can create school-teacher-family-student collaboration regarding activities related to summer holidays and social studies.
- Constructivist learning approach can be used in social studies classes to raise awareness about summer holidays.
- Families can be informed about participation in the process regarding the relationship between summer holidays and social studies classes.
- Goals related to summer holidays can be included in social studies lessons in Social Studies Curriculum.
- Experimental or mixed design studies can be conducted on the effects of social studies courses taught with family-participated home, school and out-of-school activities during summer holidays on students and families.
- Based on students' experiences with the social studies course during summer holidays, the effect of this situation on students' skill and value development can be investigated.

ETİK BEYAN: “Yaz Tatillerinde Sosyal Bilgiler Eğitimi: Öğrenci ile Öğretmen Görüşleri ve Deneyimleri” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan 24.06.2022 tarih ve 06/57 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederiz.